

VEGA

26

Iulie 2002

17 - 04 - 2002

15h 00 U.T.

Foto: Jean Drăgescu

21- 04 - 2002

10h 30 U.T.

Foto: Jean Drăgescu

Cuprins:

Întâlnire cu Urania
Amintiri
Viața de astroclub

Astroclubul București

www/astro-romania.org/astroclub

Redactori:

Adrian Sonka sonkab@yahoo.com

Valeriu Tudose tudosev@yahoo.com

Zoltan Deak zolid@mailbox.ro

Întâlnire cu Urania

Deak Zoltan

La început a fost o simplă treabă de curierat. Discutasem cu Dragoș Brașov prin e-mail și prin telefon cum să ajungă în posesia lor un exemplar al frumoasei și utilei cărți "Astronomie - Le guide de l'observateur", donație a domnului Jean Drăgescu. În mod normal nu aveam drum pe la Palatul Copiilor dar doream mult să discut cu domnul Gheorghe Vass, "patronul" cercului de astronomie de acolo și custodele unei adevărate comori a lui Ali-Baba pentru noi, astronomii amatori. Aveam deci două motive serioase să trec pe acolo după foarte mulți ani.

Am intrat deci în cercul de astronomie și am rămas plăcut surprins de parcul de calculatoare vizibil pe mese. Conversația cu domnul Vass s-a animat repede. Eram interesat mai ales de posibilitatea utilizării instrumentelor de care răspunde și de o eventuală colaborare. Nu după mult timp ni s-a alăturat Dragoș și discuția a devenit mai specifică, în scurt timp am găsit un posibil proiect de realizat în comun. Am fost plăcut surprins de pragmatismul lui Dragoș și am acceptat să vizitez sediul asociației de astronomi amatori pe care o conduce. Nu cerea un efort deosebit căci acest sediu era doar cu două etaje mai sus, pe aceeași scară cu cercul de astronomie.

Urc deci cele două etaje, trec printr-un mic hol și intru prin ușa larg deschisă. Trebuie să fiu sincer: am avut un mic șoc când am intrat, în ciuda faptului că domnul Vass mă prevenise oarecum. Am vizitat mai multe sedii de asociații de astronomie dar aceasta chiar arată splendid. Proaspăt zugrăvit, cu un mobilier modern, camera Asociației Astronomice Urania seamănă mai mult cu un sediu unei firme prospere. Dar nu poți să te înșeli asupra scopului organizației căci pe pereți sunt splendide fotografii cu subiect astronomic și de-a lungul unuia dintre pereți se află câteva lunete și telescoape. De pe una din mese nu lipsește un calculator, unealtă indispensabilă unui astronom amator modern. Este legat bineînțeles la Internet, un vis pentru asociația pe care o conduc. Mi-au plăcut cele două mari panouri, unul cu rol de tablă de școală iar celălalt un fel de orar/calendar/organizator, ambele foarte utile și în același timp decorative. Un mic grup de tineri era deja prezent în sediu și lucrurile arătau că unii dintre ei se pregăteau pentru o noapte de observații. M-am convins destul de repede că acolo lumea venea să facă treabă căci Dragoș mi-a arătat câteva dintre fotografiile realizate recent de ei prin instrumentele Palatului. Da, am spus ale Palatului căci se pare că acolo s-a născut o colaborare fructuoasă între Urania și instituția care o

găzduiește. Cred că mai potrivit ar fi cuvântul simbioză. Fotografiile la Lună, Jupiter și Saturn erau fie foarte bune, fie promiteau. Se lucrase bine dar era loc și de mai bine. Legătura cu Internetul mi-a permis să le arăt posibilitățile pe care le deschide utilizarea webcamerelor. Imaginile făcute de Adrian Enache și aflate pe pagina Astroclubului București au vorbit singure și i-a convins de fiabilitatea și performanțele acestei tehnici.

După o săptămână am revenit în acea atmosferă atât de plăcută de la Urania. Am avut interesante discuții tehnice în vederea colaborării și deja începeam să mă obișnuiesc cu frumosul cadru care ne înconjură. Am prezentat câteva programe pentru exploatarea webcamerelor și chiar am descărcat la ei cea mai nouă versiune a programului Iris (3.60). Și de data acesta "baietii" se pregăteau de observații peste noapte. Am părăsit cu regret acel loc căci eu nu puteam rămâne cu ei.

A treia vizită a fost deja de lucru. Am testat "pe viu" webcamă pe care o dusesem cu mine, printr-un frumos telescop newtonian de 150mm, pe montură ecuatorială, ce aparține unuia din membrii Uraniei. Cu discuții și teste timpul a trecut pe nesimțite. Mă gândeam să plec exact în momentele în care ei se pregăteau să urce în cupolă. Dragoș a insistat să mai întârzi puțin și să urc și eu cu ei. Am cedat dar uitându-mă cu coada ochiului la ceas. Era multă lume în cupolă și pregătirile pentru observațiile cu camera CCD erau în toi. Luneta Zeiss de 150mm (f/15) era deja îndreptată spre Lună și n-am rezistat tentației să fac o scurtă sesiune de observații cu webcamă. Am verificat dacă adaptorul de la cameră la tubul port-ocular este corespunzător. Era în regulă și imediat am început împreună observațiile. A fost un amestec interesant de interese și mijloace: luneta Palatului Copiilor, laptopul lui Dragoș și webcamă mea. Am pus, practic, la un loc materialele necesare pentru realizarea unui scop comun. Nu am putut sta decât puțin timp și am plecat cu părere de rău lasându-i pe ei să lucreze în continuare cu camera CCD. Este greu de descris magia lucrului în cupola unui observator, locul unde te simți protejat și în care totul te îndeamnă să-ți satisfaci în cel mai înalt grad curiozitatea tipică unui astronom amator. Membrii asociației Urania sunt de invidiat din acest punct de vedere. În general condițiile și atmosfera de la Palatul Copiilor sunt mai mult decât propice desfășurării activităților astronomice. Urania a făcut pași importanți în edificarea ei ca o asociație care va avea un cuvânt important de spus în astronomia de amatori.

Amintiri

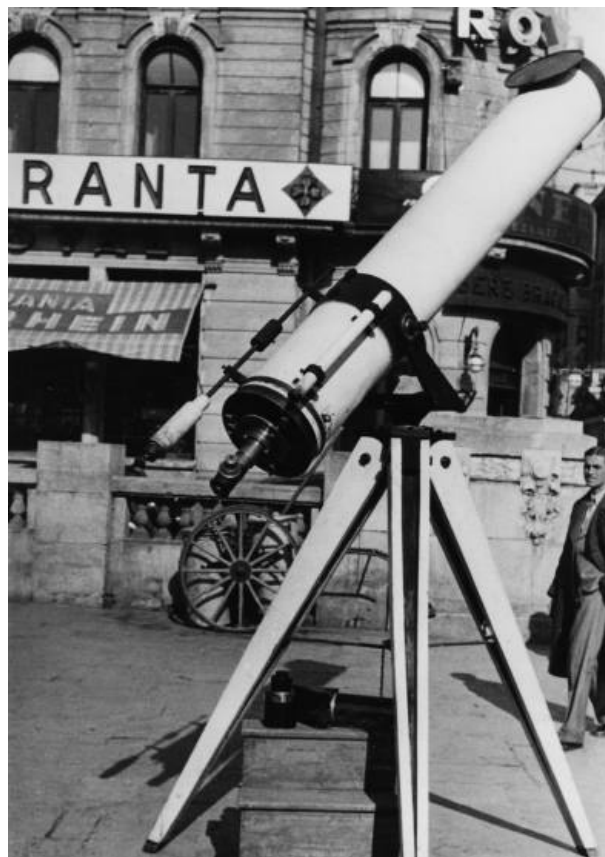
Jean Drăgescu

Gustul meu pentru astronomie a venit de la unchiul meu, Radu Drăgescu, care era directorul spitalului de la Sinaia. Era omul cel mai cultivat pe care l-am cunoscut în viața mea. Din păcate omul acesta a murit la 33 de ani dar a avut totuși posibilitatea când aveam 11 și 12 ani și mă duceam în vacanță la Sinaia, la bunica mea și la el, să mă învețe și să mă facă să urmez calea pe care am mers. Căci el este cel care mi-a povestit de astronomie, mi-a arătat constelațiile, mi-a dat să citec pe Flammarion. Din fericire la 13 ani citeam destul de bine franțuzește. Tot el, doctorul Radu Drăgescu, mi-a arătat primele protozoare la microscop, ceea ce a devenit mai târziu specialitatea mea, el mi-a vorbit de expediții africane, deci personalitatea mea, completă, cum a fost mai târziu, o datorez acestui om. În 1933 a murit Radu Drăgescu și am rămas fără mentor dar aveam elementele cu care să continui singur.

În 1934, când eram la liceul Cantemir Vodă și aveam numai 14 ani, am încercat să fac prima lunetă ca toată lumea cu lentilă de ochelari de o dioptrie, adică cu o focală de 1 metru. Cum avea aberații cromatice am diafragmat-o la 25 mm și aveam un ocular făcut din niște lupe mici care dădea o mărire de 82x. La acest grosiment, în ciuda aberațiilor cromatice, se vedea destul de bine inelul lui Saturn și frumușel craterele lunare, sateliții lui Jupiter. Făcusem o montură, cam de amatori dar cum eram doar un copil de 14 ani eram destul mulțumit cu ce vedeam.

În 1935, mare descoperire, am văzut la Cercul Militar, pe Calea Victoriei, unde pe atunci era mult mai mult spațiu, era instalat un telescop Cassegrain de 250 mm, azimutal, pe un trepied din lemn. Era mare și impresionant, cu o focală de circa 4 m. Se observa cu un ocular slab dar cu o mărire totuși de 230x planeta Saturn care avea inelul destul de înclinat la epoca aceea. Acest instrument era făcut și utilizat de un oarecare Seidel. Acest om, de origine sas, se pricepea foarte bine să șlefuiască oglinzi. În realitate am aflat mai apoi că oglinzile lui nu erau teribile căci acestea erau șlefuite nu cu smoolă, ci cu hârtie. Lucra astfel ca să câștige timp, să facă repede, deci polisarea nu era perfectă și forma era aproximativă. Nici o oglindă nu era parabolică, obținea doar o suprafață sferică care era probabil la $\lambda/2$ sau chiar mai slabă. Dar nu se vedea că se făceau observații la mărimi mici și nu se vedeau aberațiile. În orice caz, cu telescopul de 250 mm de la Cercul Militar Saturn era ca o bijuterie. Seidel era acolo și lumea dădea un leu ca să-l vadă pe Saturn. Când i se făcea foame și se

ducea să mănânce în apropiere îmi lăsa mie telescopul și arătam eu pe Saturn oamenilor.

1938 - Cercul Militar din București
Telescop construit și utilizat de Jean Seidel din Pitești, cu oglinda de 280 mm (brut) montat în sistem Cassegrain (4 m focală). Montură azimutală în furcă și trepied din lemn

Trebuia să fac corecțiile de urmărire căci nu era o montură ecuatorială, cu orologerie. Și eu luam leul și-l puneam acolo într-o cutie pentru domnul Seidel. Deci făceam propagandă pentru astronomie cu telescop de 250mm ceea ce era foarte incitant pentru mine.

Căutând prin București am descoperit tot în 1935 o lunetă Zeiss de 110 mm pe care un cetățean o instalase pe Calea Griviței și arăta planetele și Luna oamenilor cu o mărire de 200x. Era o lunetă foarte bună care avea imaginea mai bună decât cea cu telescopul de 250 mm. Tot în 1935, deci la 15 ani mi-am făcut o mică lunetă cu un teodolit cumpărat, care avea un obiectiv de 24 mm și care îmi permitea, cu ajutorul unor oculare făcute din obiective de microscop, să obțin mărimi de 50-60x, dar cu o imagine acromatică. Această lunetă am folosit-o la Atena unde tatăl meu era numit atunci la ambasadă. Am stat acolo de două ori câte 6 luni.

Aveam acolo o casă cu o terasă mare care îmi permitea să văd tot cerul. Însă evident, ca și la București la Atena era lumina orașului și nu puteam face altceva decât Sorele, Luna și planetele din cauza poluării luminoase. Pe la sfârșitul anului 1935 am comandat la firma Cosmos din Stuttgart, care vindea optică pentru amatori, un kit care consta dintr-o oglindă subțire de 110 mm cu 1 metru focală și o mică oglindă plană din care puteai să-ți faci un telescop Newton. Din nefericire oglinda aceea era complet proastă așa că nu am putut face deloc punerea la punct. Nu am putut face nimic cu ea și m-am cam supărat.

Când am avut 16 ani, în 1936, m-am dus la domnul Seidel și i-am spus să-mi șlefuiască o oglindă de 150 mm cu $F/D=7$. Mi-a făcut oglinda și era evident sferică, argintată. Din când în când trebuia reargintată iar eu deja cunoșteam metoda cu zahăr, metoda clasică de a arginta cu nitrat de argint. Am realizat astfel în 1936 un telescop azimutal, din lemn, făcut de un tâmplar după planurile mele și mergea foarte bine. Foloseam un ocular ce permitea o mărire de 230x făcut dintr-un obiectiv de microscop. Mie mi se părea că imaginea era destul de bună deși probabil oglinda era destul de proastă. În 1937 am început observații lunare și planetare în Atena, Grecia. Apoi ne-am întors în București și în 1938 l-am rugat pe Seidel să-mi șlefuiască o oglindă de 110 mm la $F/D=5$ pentru un telescop mic de voiaj tot din lemn care se pune pe masă. Din nefericire oglinda sferică la $F/D=5$ avea

Telescop Newton azimutal de 150 mm (oglină Seidel la $F/D=7$) pe montură din lemn sistem Nicklitchek. Telescop Newton de voiaj de 110 mm. Oculare și un binoclu primitiv. Un singur căutător pentru ambele instrumente.

imaginile atât de proaste încât nu am făcut mare lucru cu el. În fine, am găsit la Moși, undeva la niște vânzări de ocazie, o lunetă terestră de 54 mm, cu obiectiv acromatic, pe care am transformat-o într-o lunetă astronomică punându-i oculare mai puține, imaginea finală fiind evident neredresată. Pe o montură azimutală, pe un trepied se puteau face observații foarte frumoase cu ea. În 1938, la 18 ani, am început să fac numere Wolf. De la început, complet amator și fără nici o relație, am avut ideea de a face observații utile. Citisem pe undeva, eram abonat la revista L'Astronomie, cumpăram toate cărțile de astronomie pe care le găseam și știam că se poate face ceva la Soare. Pe atunci stăteam pe strada C. A. Rossetti, la etajul întâi și puteam ajunge cu ascensorul pe terasa blocului. Blocul avea vreo 7-8 etaje și o terasă mare unde aveam 3 instrumente, adăpostite bine de ploaie. Făceam acum observații mai serioase la Lună, la planete și la Soare.

dr. Anghelescu, autorul și C. Dobrovici

În 1939, la 19 ani, am avut ideea să creez o asociație. Și am creat Asociația Tinerilor Astronomi (ATA) care edita o revistă lunară, numită Urania, care era șapirografiată. Era un sistem foarte primitiv de tipărire, dar costa ieftin și eu scoteam câteva zeci de exemplare. Am găsit încetul cu încetul câțiva prieteni printre care aș aminti pe Constantin Dobrovici, care era un specialist în seismografie și radioemisie, un tip genial care din nefericire a murit în timpul războiului. Ca președinte al asociației l-am numit pe Peter, fiul primarului Bucureștiului, de origine elvețiană. Mai erau doctorul Alexandrescu, o fată, domnișoara Arunovici, în fine eram 20 de amatori de vârste variate. În statutele ATA era specificat că nu puteai fi membru complet decât până la 25 de ani. După 25 de ani nu mai erai bun că erai prea bătrân, dar puteai fi membru corespondent! Acum pare amuzant dar mie, la 19 ani, mi se părea că la 25 de ani erai prea bătrân să fi membru al Asociației Tinerilor Astronomi. Constantin Dobrovici, care era foarte pasionat, l-a rugat pe Seidel să șlefuiască o oglindă de 250 mm, găurită ca pentru Cassegrain, dar pe care a utilizat-o în sistemul Newton. Cum Seidel nu știa bine să parabolizeze a făcut-o la focala de 2,50 metri. Cu un telescop Newton cu

asemenea focală, ecuatorial, trebuia să te sui pe o scară mare ca să observi și observația la zenit era întradevăr periculoasă. Era amuzant să observăm pe Marte cu un diametru atât de mare și se vedeau

dubios, ai fost inspirat de hărțile pe care le cunoști pe dinafară.” Am făcut și eu prostii ca toată lumea. În fine, oricum, de Vaucouleur a ținut seama de unele din observațiile mele că nu erau prea proaste.

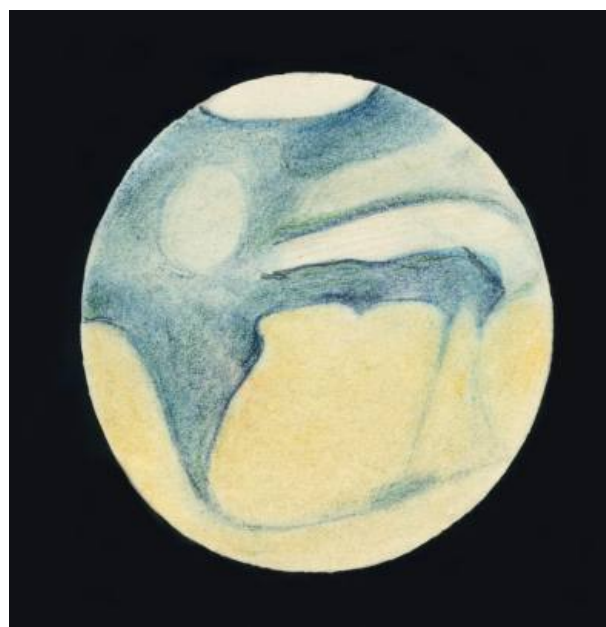

Jupiter 17 iunie 1939 4h 30m
 D=36"4 Atm=C
 Def=C Tr=B
 150mm 150-200x

Benzile ecuatoriale neregulate și închise. În zona ecuatorială o rețea fină. Calota N întinsă de o culoare ocre-gris

lucruri frumoase. În toată acea perioadă când am observat fie la Atena, fie din București, de pe strada C. A. Rossetti, observațiile pe care le făceam nu erau decât planetare, lunare și solare. Nu m-am interesat niciodată prea mult de obiectele Messier. De fapt problema lor nu s-a pus niciodată, nici acum, la peste 80 de ani, nu am văzut încă toate obiectele Messier fiindcă nu am fost curios să le văd. Nu m-au interesat observațiile vizuale pur spectaculare ci am început cu desene căci aveau un sens care mi se părea mie că este științific, cu numere Wolf, deci statistică solară și după acea fotografie, tot cu un scop științific.

În 1939 am avut ocazia să observ în una din cele mai bune condiții pe Marte, care se apropiase de Pământ și discul lui avea un diametru de 25 secunde de arc. Era destul de sus pe cer și se vedea splendid. De pe terasa imobilului din C. A. Rossetti, cu ocularul de 230x vedeam detalii foarte fine, aveam pe atunci ochii foarte buni și știam să desenez. M-am înscris imediat la Societatea Astronomică Franceză (SAF), la comisia planetei Marte, care era condusă de Georges Fournier, un specialist al lui Marte și al cărui secretar era faimosul Gerard de Vaucouleurs, care a devenit mai apoi unul din marii astronomi americani și cărora le-am trimis primele mele desene la Marte. Îmi aduc aminte că un desen mi l-a trimis înapoi spunând: "Ai desenat detalii de pe Marte care nu erau vizibile în opoziția asta, deci pentru mine ești

Marte 2 iulie 1939 1h 20m
 $\omega=317^\circ$ $\varphi=-10^\circ,7$
 D=21"5 Ph=0"5
 Atm=C Def=B-C
 150mm 200x

Calota întinsă și albă. Mările mai mult albastre. Syrtis Major, Sinus Sabaeus bine vizibile. Canale Hiddekel, Gehon, Nylosirtis etc.

O întâlnire obișnuită a Astroclubului București

18 iunie 2002

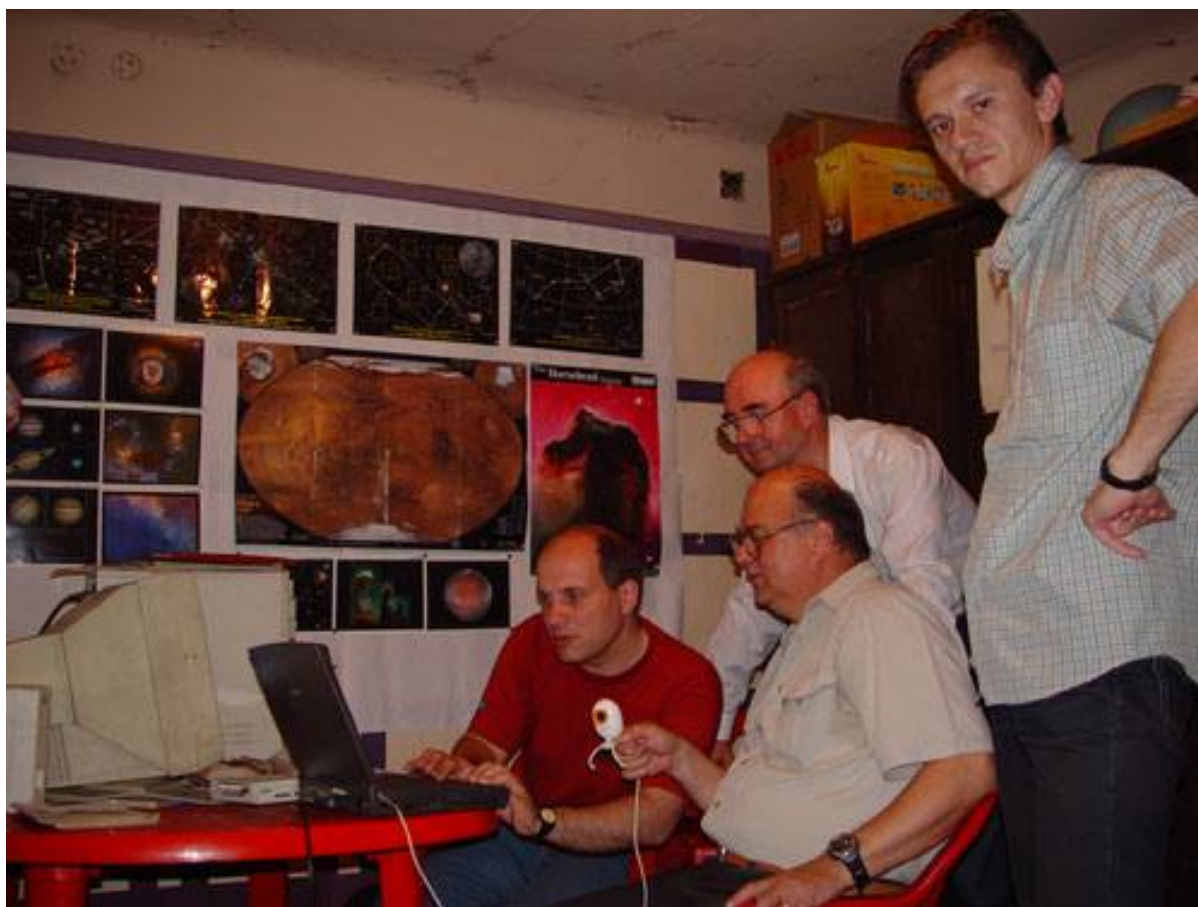

Foto: Ștefan Călin

Foto: Ștefan Călin